

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

117. An iuramentum metu, aut dolo adiectum contractibus inualidis, & de
iure reprobatis, obliget in conscientia. Et an prædictum iuramentum
indigeat relaxatione. Ex p. 4. tr. 4. & Misc. res. 28.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76413)

curatoribus datis ab his, &c. & l. furiosi 40. ff. de reg. iur. Terio: Iuramentum sortitur naturam eius actus, cui adicitur, argum. l. sed si possessori 11. §. item si iurauero, ff. de iur. iurand. l. fin. ff. de liberali caus. l. fin. C. de non num. pecun. c. accessorium 42. de reg. iur. in 6. Iam verò actus hic nullus est: & certe licet de facto existat, de iure tamen non existere, nemo negabit, argum. l. 1. ff. de curatoribus furioso, & aliis, & c. Ergo & iuramentum, à prodigo super contractum, siue actu aliquo interpositum, nullum irritumque erit. *Quarto:* Iuramentum dolo extortum, non est obligatorium. c. cum contingat 28. ibi, siue vi, & dolo, extra de iur. iurand. Sed hoc iuramentum confertur dolo extortum. Aut enim quispiam scit, cum prodigum esse cum quo contrahit, & ei reum suarum administrationem adeptum esse ignorare non potest, nec debet, argum. h. 2. §. si à pupillo 15. §. l. qui 8. ff. pro emptore l. Iulianus 10. ff. de curatorib. furioso, & aliis, & c. aut ignorat: & ignorantia ei hac in parte prodesse non debet. Nam qui cum alio contrahit, vel est, vel esse debet non ignorat conditionis eius. l. qui cum alio 29. ff. de reg. iuris.

2. Nec obstat d. c. cum contingat 28. de iur. iurand. & c. quomodo 2. de pactis in 6. ubi deciditur, omne iuramentum esse seruandum, quod non vergit in dispendium salutis aeternae, aut in alterius detrimentum. Sed iuramentum prodigi tale est. Ergo eo prodigus obligari videtur. Hoc inquam, argumentum non obstat, quandoquidem negatur iuramentum prodigi esse verè iuramentum, cum iuramentum illud, quod suis comitibus destituitur, iustitia, iudicio, & veritate, ipso iure sit nullum, d. c. & si Christus 26. de iur. iur. c. non est obligatorium 58. de reg. iur. in 6. At prodigi iuramentum destituitur & iustitia, quia est contra leges, & iudicio, quia quoad bona penè furiosum prodigus facit exitum; & denique veritate, quia in homine, tamen improbis, & prauis moribus praedito, nulla veritas esse potest.

3. Patet non resistit, quod prodigus & minor 25. annorum comparantur, l. si curatorem 3. C. de in integ. rest. min. At iuramentum obligat adultum, siue minorem. *Amb. Sacramenta puerum C. si aduersus vendit.* Ergo & prodigus obligabit. Non id, inquam, resistit; quia secundum quid non simpliciter, prodigus minori curatorem habenti non assimilis est, quantum ad hoc scilicet, ut contrahere non possit. Ceterum quantum ad iudicium animi, furioso prodigus comparatur, l. 1. ff. de curatoribus furioso & aliis extra minor. dand. & d. l. furiosi 40. ff. de reg. iur. Deinde textus in d. *Amb. Sacramenta puerum*, C. si aduersus vendit. loquitur de contractibus iuramento vallatis, qui ipso iure subsistunt: ut arguunt verba, *contractibus non retractandis.* Donellus lib. 21. comment. de iure ciuili, c. 3. Bocerus in tr. de iusticia feud. c. 2. n. 32. Hic verò agimus de contractu, qui ipso iure nullus est, siquidem à prodigo contra legis prohibitionem celebratus sit. Quod autem nullum est, firmari iuramento nequit, cum non entis nullae sint qualitates, nullaque accessio, argum. leg. decem 116. ff. de verborum oblig. & similibus.

4. Quid ego sentiam in tam difficili, & celebri quaestione, dicam breuiter. Puto igitur cum Gaspare Hurtado de inst. tr. de contractib. disp. 1. diff. 7. iuramentum promissorium prodigi superadditum contractui facto in commodum alterius, semper esse obseruandum, saltem ex obligatione virtutis Religionis, quoties id, de quo iuratur, non vetè, seu strictè prohibetur ipsi iuranti, seu quoties potest fieri absque peccato iuratis, ut significatur in c. quamvis pactum, de pactis in 6. & in c. cum contingat, de iur. iurand. dummodo is, in cuius fauorem factum est iuramentum, velit sibi impleri, quod iuratum est: quia ad id obligat reuerentia debita Deo, qui ab eo adducitur in testem, vel in fideiussorem eius quod iuratur. Addimus: Dummodo is in cuius fauorem factum est iuramentum, velit sibi impleri quod iuratum est: quia

si careat ea voluntate, vel quia non acceptauit id quod sibi iuratum est, faciendum in sui commodum, vel quia si acceptauit, eam acceptationem postea reuocauit, non obligat dictum iuramentum adhuc ex religione.

5. Sed difficultas est, an dictum iuramentum non solum obliget ex religione, sed etiam confirmet contractum aliàs nullum eum efficiendo validum, & consequenter dantem ius iustitiae ad rem, vel in re? Et quicquid alij sentiant, ego existimo contractus aliàs inuitos non confirmari, seu non fieri validos ratione iuramenti eis superadditi, quia eos confirmari, seu fieri validos, non prouenit ipsis ratione iuramenti iure naturali, seu ex natura rei, ut patet, quia iuramentum superadditum sua vi, & natura non destruit ius positum, irritans contractum, si eo irritatur, nec sua natura supplet defectum voluntarij, nec defectum tituli, si ex aliquo eorum contractus est iure naturali, seu ex natura rei nullus: nec eos fieri validos, seu confirmari, prouenit ipsis ratione iuramenti, iure aliquo positio; quia nec in iuribus pro sententia aduersariorum adductis, nec in aliis id statuitur, nec significatur; quia in eis tantum dicitur, obseruandum esse iuramentum illud, quod sufficienter saluatur ratione obligationis ex religione ortae ratione iuramenti, quia id etiam dicitur in c. debitorum, de iur. iur. de iuramento superaddito promissioni vluratum, & tamen eas promittens, & earum promissionem impleturus iurans, tantum obligatur ex religione, & non ex iustitia ad earum solutionem.

6. Aliqui verò addunt, quod quamuis contractus aliàs nullus non fiat validus ratione iuramenti superadditi, ex ipso tamen iuramento oriatur, non solum obligatio religionis respectu Dei (in quo Doctores conueniunt), sed etiam iustitiae, respectu illius in cuius fauorem fit; quod iuramentum illud formaliter, aut virtualiter sit promissio, falsum est, quia praeterquam quod iuramentum illud non est formaliter, nec virtualiter promissio, quamuis eam supponat, quando in rigore est promissorium, nihilominus, quamuis id gratis admittamus, non inducet obligationem iustitiae, non solum quando superadditur promissioni, quia sicut haec est nulla, ut supponimus, etiam est ipsa promissio ab ipso iuramento indistincta, quamuis haec admittatur; sed etiam quando superadditur alienationi: ut quando alienans iurat, se ratam habiturum eam alienationem, seu ei non contrauenturum, quia sicut ipsa alienatio in principio est nulla, ita etiam ratihabitio, quae iuratur, etiam erit eodem iure nulla.

7. Ex dictis constat. *Primo*, secundum hanc nostram sententiam, obligationem iurantis dictos contractus, non transire ad haeredes suorum bonorum, quia sola obligatio iustitiae transit ad haeredes bonorum, non obligatio religionis. Constat etiam *secundo*, dictum iuramentum posse à superiori relaxari, quia relaxatio illius fit absque praedictio tertij, seu absque iniustitia contra eum, cui fit iuramentum; quia hic nullum habet ius iustitiae. Constat *tertio*, eum qui tradidit aliquid ex dictis contractibus quamuis iuratis, non posse illud retinere, quia nullum habet ius iustitiae ad illud. Et haec omnia docet Hurtadus loc. cit.

RESOL. CXVII.

An iuramentum metu, aut dolo adiectum contractibus inuvalidis, & de iure reprobatis obliget in conscientia? Et an praedictum iuramentum inducat relaxationem? Ex p. 4. tract. 4. & Misc. Res. 28.

§. 1. **V**T, verbi gratia, in alienatione fundi dotalis in renunciatione futura successione in contractibus minorum absque solennitate iure petita celebratis, &c. & prima opinio affirmatiuam sententiam docet, quia

Sup. hoc in tom. 2. tr. 6. Res. 6. §. vi. & lege etiam aliam Res.

eius antior.
vi magis cla-
rescat do-
ctrina huius
quest.

quia talia iuramenta, nec iure naturali, nec humano sunt irrita; ergo obligant, & ita tenet verque Molina Theologus & Iurista, hic lib. 2. de primog. c. 3, n. 13. *in fine* n. 12. ille de iust. r. 1. disp. 149. hanc etiam sententiam docet Lessius lib. 2. c. 17. dub. 7. n. 51. Suarez de Relig. 10. lib. 2. c. 11. & n. 14. Couarruias lib. 1. var. c. 4. n. 7. Gurtierrez de iuram. p. 1. c. 57. n. 19. & alij penes ipsos.

2. Secunda opinio negat in his casibus iuramentum adiectum obligare, & ideo non indigere relaxatione; ita Sarmiento de redditib. Eccles. p. 1. c. 4. n. 7. Azorius tom. 1. lib. 11. c. 7. q. 2. Rolandus à valle conf. 10. num. 130. vol. 4. Angelus verb. Iuramentum 5. n. 10. Syluester verb. Iuramentum 4. q. 8. Parisius de resignat. benef. lib. 13. q. 2. n. 12. D. Antoninus 3. p. 1. r. 10. c. 6. in princ. cas. 5. Glossa in c. quannus pastum, de iuram. in 6. Grammaticus der. 103. n. 70. & alij. Vnde utraque opinio est probabilis, sed prima est probabiliior.

RESOL. CXVIII.

An solus metus reuerentialis sine minis, aut alicuius gra-
uis mali timore, censetur cadere in virum constan-
tem?

Idem queritur de precibus importunis, etiam si cum ipsis
non sit metus reuerentialis.

Et questio huius Resolutionis deseruiet ad rescindendos
contractus vxorum, & filiorum familias, maxime si
sint lucrativi, & qui liberalitate proficiuntur.

Et tandem docetur professionem Religionis metu reueren-
tiali factam non valere, & ideo rescindendam, & de-
clarandam irritam.

Idem dicendum est de electione. Ex p. 3. tr. 5. & Misc. 1.
Ref. 20.

Sup. hoc sup.
ex doctrina
Ref. 13. si-
gnanter ex
medio § 1. &
seq.

HÆ questio deseruiet ad rescindendos con-
tractus vxorum, & filiorum familias. Nega-
tium sententiam docet Sanch. de marr. 1. lib. 4. disp.
6. n. 7. & alij penes ipsum. Fundamentum huius opinio-
nis est, quia in c. quannus pastum, de past. in 6. disponi-
tur, quod renunciatio facta à filia in fauorem patris, val-
data iuramento est valida, nisi metu, vel dolo sit induta.
Ergo cum textus non excipit reuerentiam, sicut metum,
& dolum, sequitur metum reuerentialem minimè in
constante virum cadere. Et ita hanc sententiam ex
Iurisconsultis docent inter alios Molina de primog. lib.
2. c. 3. n. 9. Donellus lib. 15. comment. c. 39. Fachinus lib.
2. contr. iuris c. 96. & triginta Doctores, quos adducit, &
sequitur Barbosa in collect. tom. 3. lib. 2. sexti Decretal.
tit. 18. c. 2. n. 18. cum alijs, quos etiam adducit, & se-
quitur Farinacius in fragment. crim. p. 2. n. 125.

2. Sed ego contrariam sententiam non minùs pro-
babilem, & in praxi tutam existimo, quam nouissimè
docent doctus Basilius Pontius de matr. lib. 4. c. 5. n. 6. &
alij penes ipsum, & penes Menochium lib. 1. conf. 491.
& de arbit. iud. lib. 2. cas. 136. n. 7. & Farinacium ubi
suprà. n. 126. Limitat tamen hanc opinionem Pontius,
nisi metus reuerentialis dederit ansam, & occasione
contractus non verò causam. Potest enim contingere,
vt vxor, filius, &c. metu reuerentiali inducatur ad con-
trahendum, & tamen postea iam libens contrahat. Se-
cundò, suam sententiam Pontius intelligit, non de me-
tu indignationis levis, & quæ facillè transeat, sed de
indignatione graui, & diuturna, semotis tamen minis,
& verberibus, vt peperam volunt Iurisconsulti.

3. Sed aliqui plus addunt, dicendo sufficere solam
præsentiam eius, cui reuerentia debetur, absque minis, &
verberibus, vt metus inducatur. Ita plures Doctores,
quos citat Mangollon r. de his, quæ vi. metu, & c. c. 2.
§. 1. n. 3. qui n. 5. suam sententiam in hac questione sic
aperit. Ergo (ita ille) vt hanc controuersiam definiam,
sic distinguo. Aut interuenit mandatum eius cui reue-

tentia debetur sine minis, vel verberibus (quod manda-
tum inducitur etiam per verbum rogo. vt l. 1. ff. mandati,
quam ad hoc allegat Barbatius in conf. 46. n. 1. s. bol.
47. & in isto casu sufficit sola præsentia, & hoc habetur
in l. vellesse de reg. iur. cuius verba hæc sunt, *Vellet non
credetur, qui obsequitur alterius imperio: aut non inter-
uenit mandatum, sed sola præsentia*, & tunc iterum dis-
tinguo, quod duplex est reuerentia, vna simpliciter, &
in gradu positio; altera nimia, & sic in gradu superla-
tatio. Primo casu, quando est talis persona, cui solum de-
betur reuerentia simpliciter, vt pater, si ita est ignauus,
aut vilis, quod filius audeat dicere: Nolo, tunc procedit,
quod non sufficit sola præsentia, sed quod præcedant
minæ, vel verbera. Secundo casu, quando est persona
ita grauis, quod ei debeat reuerentia nimia, tunc pro-
cedit altera opinio; & sic quod sufficit sola præsentia
absque mandato, & absque minis, vel verberibus. Ita
Mangollon qui doctè hanc sententiam validissimis
rationibus firmat, vide Fagundez ubi infrà.

4. Ex his omnibus possunt Confessarij sine vilo
scrupulo infinitos vxorum, & filiorum familias contrac-
tus rescindere, nam vt plurimum ex metu reuerentiali
efficiuntur, qui, vt diximus, cadit in constantem virum,
etiam si sit sine minis, & verberibus. Hinc Basilius ubi
suprà de matr. lib. 4. c. 11. n. 5. 6. & 7. probat renuncia-
tionem hæreditatis paternæ ex metu reuerentiali fa-
ctam nullam esse, sicut etiam fideiussionem vxoris pro
marito, vel promissionem de soluendis debitis factam à
filio, vel vxore, quando vir, aut pater est in periculo
mortis. Hinc ego etiam cum Basilio ubi suprà. n. 15. &
16. existimo contra Sanchez de matr. 1. lib. 4. disp. 6.
q. 2. n. 18. Riccio in praxi, tom. 1. resol. 599. n. 4. & alios
professionem religionis metu reuerentiali factam non
valere, ideoque rescindendam, & declarandam irritam.
Vide Fagundez præcep. 2. lib. 6. c. 1. n. 21. & idem etiam
puto cum Rodriguez q. regul. tom. 2. q. 52. a. 1. electio-
nem factam metu reuerentiali esse nullam.

5. Notandum est tandem, id quod dictum est de
metu reuerentiali, dicendum esse de precibus importu-
nis, etiam si cum ipsis non addit metus reuerentialis; &
ita contra Sanchez ubi suprà disp. 7. n. 7. Henrici lib. 11.
de marr. c. 9. n. 5. & alios penes ipsos, assero preces im-
portunas seorsum consideratas, & sine metu reuerentia-
li efficere metum iustum, & cadentem in constantem
virum, dummodò non inducant tantum ad contra-
hendum, sed faciant non libenter contrahere. Ita glossa
in c. tua fraternitatis, verb. Importunitatem, de præbendis;
ubi Hostiensis in princ. Imola n. 2. Rebuffus tom. 2. conf.
reg. tit. de rescripti. a. 2. glossa 3. ver. Item nec valet ele-
ctio. Peralta in l. si quis, n. 91. ff. de legat. 3. Naldus in
summ. verbo, metus, n. 4. & Basilius Pontius ubi suprà.
de matr. lib. 4. c. 5. n. 17. & c. 12. per totum; adi illum, &
non pigebit, est enim vir eminentissimi ingenij. Preces
verò importunas voco eas, quæ sunt instantissimæ, &
sæpius repetitæ, & inculcatæ, iuxta l. 1. C. de petitionib.
bonorum ibi, *innerecunda petentium inbatione*.

6. Si igitur patres cum filiis, & viri cum vxoribus
præter metum reuerentialem, qui solus sufficeret, adhi-
beant sæpius etiam preces importunas, dicendum est, vt
plurimum contractus in gratiam ipsorum initos esse
nullos, & rescindendos, maxime si sint contractus lu-
cratini, & qui à liberalitate proficiuntur. Nam contra
Sanchez ubi suprà de matr. lib. 4. disp. 8. n. 4. Lessium
lib. 2. c. 7. dub. 6. n. 37. Henriquez lib. 1. c. 9. n. 4. & alios
puto dictos contractus metu graui, vt est in casu nostro,
celebratos esse inuálidos omnino, non solum iure natu-
ræ, ita vt neque naturalis obligatio ex illis sequi possit,
sed etiam iure positio; & ita docet Basilius Pontius de
marr. lib. 4. c. 6. n. 4. & c. 8. n. 3. qui citat Rebellium, Mo-
linam, & alios; vide Pontium, qui ad omnia argumeta,
quæ adducit Sanch. solidè respondit. Et hæc dicta suf-
ficient circa præsentem questionem, quæ sine vlla con-
trouersia

Sup. hoc
in Ref. 13.
An verò
legem per-
totam